

KÖTÜLÜK

İsmet Emre

- Cezası “kovulmuşluk” ve “uzağa atılmışlık” olan bir mahrumiyet hâlidir kötülük. Bütün ontolojisi de mahrum olmaya, mahrum kalmaya dayanır. Başlangıcı, ortası ve sonu mahrumiyet olan bir yolculuk hâlidir kötülük. Gözleri olduğu hâlde içindeki kirden güneşi göremek, ışık ne vakit retinaya yaklaşırsa göz kapaklarını kapamak, ona tahammül edememektir. Pusulası olmadığı için düzensiz bir yolculuktur, istikameti bulunmadığı için amaca yönelik olmayan bir devinimdir kötülük. Geriye sadece yorgunluğun; ağır, katranımsı bir tükenmişliğin kaldığı, geride ruh gözeneklerinin tıkanıdığı simsiyah bir güzergâhta sadece çaresizce dolaşıp durmanın yer aldığı, hiçliğe vardır bir devinimdir. Menzile hiçbir zaman varılmayacaktır, çünkü pusula yoktur. Işık hiçbir zaman görülemeyecektir çünkü yokluğa ayarlanmış bir iç dünya yükü gözü hep karartacaktır. Amaca hiçbir zaman ulaşamayacaktır çünkü istikamet olması gerekenin hep tersine doğrudur. Dünyevi veya uhrevi cehennem kötülüğün potansiyel toplamıdır, varış noktasıdır. Beden için cehennem bedenın kötülüğü yani onu var kılan öğelerin devre dışı kalması, maddi çözülme; ruh için cehennem ruhun kötülüğü yani onu ebediyen var kılacak öğelerin ortadan kaldırılması, yani manevi çöküştür.

İyi olan hiçbir şey yok olmayacak, kötü olan hiçbir şey varlığını sürdüremeyecek. İyiliğin aksine kötülük, yok etmeye dairdir. Var olan ve olması muhtemel en güzel dünyaya doğuyor insan. Varlıkların dünyasına... İyiliğin bir fon olarak ama emekle elde edilebildiği bir kurgunun içine... Var etmek, belli düzeyde varlaştırmacı bir enerjiyi gerektirirken yok etmek yoklaştırmacı devinimsizliği, bırakışı gerektirmektedir. Var edenlerin –inanç aşıl原因lar, iyiliği öğreten ahlakçılar, sanatçılar, edebiyatçılar vb.- kendilerini iyi hissetmelerine karşı yok edenlerin –zalimler, kötü krallar, dünyayı yakıp yıkanlar vb.- kendilerini kötü hissedişlerinin altında bu yatmaktadır. Kalemı tutan el, onu

tutmaya devam etmek için bütün gücünü seferber etmek zorundadır. Kalemı bırakan, yere düşmesine yol açan elin işi çok daha kolaydır. Bırakırsın, düşer. Tutmak zordur, bırakmak kolay. Yokluğun varlıktan, durağanlığın eylemden, tembelliğin çabadan kolay oluşu da buna dâhildir. Yapmak, iyiliğe dairdir ve yıkmaktan çok daha zordur. Yapmak için oluşun bütün imkânlarını yapmanın kendisine, ona bağlı kodlara seferber eder irade. Şehirleri kurmak, binaları inşa etmek, bağları bahçeleri imar etmek hep varlaştırmacı bilincin sayısız emeğiyle gerçekleşir. Bir şehri yok etmek onu var eden süreçten de emekten de çok daha kolaydır. Sayısız işçinin sayısız emekle göğe yükselttiği, bir mimarın uykusuz gecelerini seferber ederek muhteşem bir abideye dönüştürdüğü bir bina tek bir dinamitle yok edilebilir. Kötülük kolaydır. Bir ormanı yetiştirmek için de bir insanı kemale erdirmek için de sayısız emek gerekir. Bir ormanı bir kıvılcım, bir insanı bir kurşun emek sarf edilmeksizin yok edebilir. Doğası gereği kötülük çok daha az emekle gerçekleştirilebilen bir bünyeye sahiptir. İyilik emek gerektirir ve zordur.

Kötülük hayata karşı ölümün tarafını tutmaktır. Var olmanın ve kalmanın doğası gücünü iyilikten aldığı için yok olmayı teşvik eden muharrik kuşkusuz kötülüktür. İyilik varlık ile, kötülük yokluk ile ilgilidir. Tanrı'ya ait olan dışında bütün yok etmeler kötülükten beslenir. Tanrı'ya özgü yok etme ise nihai aşamada sadece kötülüğü ortadan kaldırmaya, kötülüğün kökünü kazımaya yöneliktir. Tanrı nezdinde iyilik hiçbir zaman yok edilmeyecektir. Mutlak var edicinin iyilikle bezediği varlık alanları hep baki kalacaktır. Tanrı'nın iyilik ve kötülüğe mutlak tahakkümü iyiliğin kötülük karşısındaki mutlak üstünlüğünü işaret eder. Bu, teorik ve ontolojik olarak böyledir. Ancak fiiliyatta, yaratan değil de yaratılmışların eylem alanlarında iyiliğin kötülüğe üstünlüğü sadece "son"a ayarlanmıştır. Bu manada kötülük, nihai aşamada asla kazanamayacak olandır. Nihai nokta düşünüldüğünde iyiliğin kaybetme ihtimali hiç yoktur. Tıpkı dürüstlerin eninde sonunda kazançlı çıkacakları gibi... Ancak geride, bunun berisindeki bütün çatışmalarda kötülüğün geçici zaferlerinden bahsedilebilir elbette. Eğer öncesi ve sonrası olmasa, ezeliyet ve ebediyet buraya, bu dünyaya özgü kılınsaydı belki o zaman kötülüğün mutlak zaferlerinden bahsedilebilirdi. Eğer vurgu sadece bu dünyaya ait olsa kötülerin mutlak zaferlerinden bahsedilebilirdi. Eğer hayat sadece sıfır noktasından ibaret olsa, gerisinde eksilerin, ötesinde artıların bulunduğu bir sayılar sistemi bulunmasa elbette kötülüğün sonsuzluğundan bahsedilebilirdi ama öyle değil. Bir doğum öncesi ve bir ölüm sonrası var. Kötülüğü sonlandıracak bir uzam var ve o yüzden ki kötülüğün sayısız zaferini sıfırlayacak tek bir iyilik dokunuşundan her zaman bahsedebileceğiz. Dünyaya adım atan ilk insan iyiydi. Son insan da öyle olacak. Kötülük ortalarda dolaşan, iyilik kıyılarda gezendir.

Tanrısal düzeyde de onun yansıması olan ideal insan ve ilişkiler alanında da yok etmenin sadece tek türü, kötülüğün kökünü kazımaya yönelik olanı, iyiliğe hizmet eder. İki eksi çarpılarak orada artıya dönüşmüş olur. Yok etme ve kötülük, var etme ve iyilik aynı minvalde durur. Kutsal metinlerden mülhem,

kötülük doğrudan doğruya şeytanın ilgi alanında dolaşır ve ayartıya dairdir. Ayartı ise gerçeğin üstünü el yordamıyla örtme, karanlığı perdeleyerek karanlığa çağırma yekınmesidir. Karanlık görüntüyü emer. Görüntü emilimi yokluğa davetiye çıkarır çünkü görüntü ışıkla ilgilidir ve ışık var edici nefesiyle çekim alanındaki her şeye varlık bahşeder. Gün ışığında bütün varlıkların kendilerine özgü nitelikleriyle temsilinde olduğu gibi. Işık gelince karanlığın yok edilmesine gerek kalmaz, kendiliğinden çekilir. Mutlak iyilik halesi gelince kötülüğün ayrıca yok edilmesine gerek yoktur, kendiliğinden buharlaşır zaten.

Kötülük de iyilik gibi bir ruh hâlidir. Aşka değil nefrete, yeşertmeye değil kurutmaya, yapmaya değil bozmaya ayarlanmış bir ruh hâli... Kötülük yokluktan beslendiği, ilhamını yokluktan aldığı ve yokluğun potansiyel korkusuyla hareket ettiği için her durumda kendini korumanın, ayakta tutmanın tek yolu olarak yok etmeyi tercih eder. Yok etme içgüdüğü yokluğun varlığa karşı tek savunma biçimidir. İyilik varlıktan beslendiği için kötülüğü bile kendi sınırlarına çekerek iyiliğin alanını genişletmeye matuf bir ruh hâliyle hareket eder ve bütün eylemleri içgüdüsel olarak “var kılmaya” ayarlanmıştır. Bundan dolayıdır ki iyiliğin kendini koruma biçimi asla yok ederek ayakta kalmak değildir. O kötülük karşısında bile birincil strateji olarak kötülüğü bile iyiliğe evriltmenin, iyiliğin sınırlarına çekmenin yollarını arar ancak ne zaman ki kötülük iyiliğe mutlak tehdit oluşturur ve başka seçenek kalmaz, o zaman, çaresizlikten ve iyiliği yaşatma anlamında kötülüğü yok eder. Tıpkı çekirdek parçalanmadan yeşertinin olmaması, kötü hücreler ölmeden iyi hücrelerin doğamaması gibi. İyilik sadece ve bir kereye mahsus yok eder: Yaşamı bitirme riski belirlediğinde kendini koruma içgüdüğü iyiliğe kötülüğü öldürme emri verir. Ölüm geri çekilir, hayat onun yerine yerleşir.

İyilik ritimle, armoniyle, bütünlükle ilgilidir; kötülük düzensizlikle, kaos, kargaşa ve parçalılık ile... Kötülük düzensizliği sever çünkü düzensizlik yokluğa yöneliktir. Kaos ve kargaşa var oluşun sınırlarını zorladığı, var olanların tekliğini birbirine karıştırdığı için kötülüğü haber verir. Parçalılık kopuş demek olduğu, kopuş savrulmaya götürdüğü ve savrulma uzaklaşma anlamına geldiği için kötülüğün stratejilerinden biridir. Bütünlük canlıdır, ışıkla doludur. Bütünlüğü olan ruh inanç, ahlak ve sanat ışığıyla doludur. Parça cansızdır, donuktur, soğuktur, ışığı çekilmiştir. Bütünlüğünü yitirmiş ruh inançsız, ahlaktan ve sanattan mahrum “ölü” bir ruhtur. Ölümlerin bedenindeki ışıksızlık, organlarındaki kımıltısızlık bir parçalanmışlığı işaret eder aynı zamanda. Bütünlük kazandıran ruh, bedeni güzelleştirmiş, bütünleştirmekten vazgeçmiş ruh bedeni çirkinliğe terk etmiştir. Kuşkusuz aynı durum nesnelere için de geçerlidir. Zanaatkârın elindeki malzemenin ruhla buluşması onu faydalı, sanatçının elindeki malzemenin ruh kazanması onu güzel yapmıştır. Özünü koruduğu sürece zanaatkârın ürünü de sanatçının eseri de iyiliğin sınırlarında gezer. Özünü yitirdiği, parçalandığı andan itibaren de kötülüğün ihanetine uğramış sayılır. Bütünlük iyilik ile, parçalanmışlık kötülük ile buluşmuş olandır.

Peki bütün bunlar ortadayken neden dünyada kötülük iyilikten çok daha yaygın? Neden insanlık tarihinde savaşlar ve yok edişler sanat ve edebiyata özgü inşalardan, ibdalardan çok daha önde? Neden tarih kitaplarında birinci sırayı harpler ve sulhlar, fetihler ve yenilgiler alıyor da mimariye, sanata, edebiyata ait kısımlar kendilerine çok daha gerilerde yer buluyor? Çünkü dünya hakikatten koparak, hakikatten uzaklaşarak var. Çünkü ışık bize ulaşana kadar kilometrelerce yol kat etmek zorunda kalıyor. Çünkü gezegenimiz, hatta evrenimiz hakikatten koparak oluştu. Güneşimizin ışığı da yıldızlarımızın parıltısı da bedenlerimizin cildi de ruhumuzun çekirdeği de atmosferin bizatihi kendisinin içinde bulunduğu yeryüzü de hep kopuştan arta kalan, kopuşun kırıntılarıyla ayakta durmaya çalışıyor. Eflatun'un dediği gibi dünyamız gerçek dünyanın bir gölgesinden ibaret. Dünyanın deni oluşu, alçaklarda yer alışı, aşağılarda bir yere konumlanması, yalan olarak algılanışı tam da bu hakikatten uzak kalışı, hakikatten mahrum oluşundan kaynaklanır. Bu manada bedenün ölüm sonrasında, uzaydaki konum bakımından aşağılarda bir yerlerde bulunan dünyanın birkaç metre altına mahkûm edilişi de ruhun ait olduğu yere dönme anlamında uçmaya başlaması, oraya ulaşması ve “uçmak”ın ruhun en üst derecesini oluşturması da yine bu sebeptendir. Kötülük ve kötü addedilen, sonradan olan, uzak düşen bedenle ilişkilendirilmiştir bütün Orta Çağ boyunca. İyiliğin döl yatağı olan ve iyi addedilen ruh, bedene öncelikli olduğu için yerin altına girenden uzaklaşır, bir iyilik taşıyıcısı olarak hakikatin katlarına varır, yine bu sebepten.

Aynı durum “insanın” yeryüzündeki macerası için de geçerlidir. Doğuştan her insan iyidir. Bebeklik, çocukluk aşaması iyiliğin temsili olarak vardır. İlkliğin felsefesindeki hoşluk da yine bununla ilgilidir. İlk kavram, ilk karşılaşma, ilk cümle, ilk mısra, ilk görüş, ilk duyuş hep hoşluk verir çünkü başlangıç iyiliğe dairdir. Kötülüğün insan varlığına girişi reşit olmayla başlar. Başlangıçtan beri ömür bebeklik ve çocukluktan ibaret bir süreç olsa kötülük belki de insanın burnundan içeri hiç sızmayacak idi. Kötülüğü insan var oluşu ile buluşturan kuşkusuz seçme iradesinin devreye girmesidir. Her ikisi de eşit mesafede bulunan iyilik ile kötülük –iyilik belli oranda bir çabayı gerektirdiği, kötülük ise çok daha kolay bir süreci imlediği için hatta belki kötülüğün biraz daha yakını durduğu- tercihi bir mücadeleyi, o mücadelenin etkinlik alanı da kendiliğinden kötülüğü davet eder. Burada tıpkı zamanın geçmişten ileriye doğru giderken iyilikten uzaklaşıp kötüye yaklaşmasında olduğu, tarihin başlangıç dönemine göre mevcut hâl kötülüğe daha yakın seyrettiği gibi insanın başlangıç aşamasının iyiliğe daha yakın, bitime yakın noktasının ise kötülüğe daha yakın durduğu söylenebilir. Başlangıç noktasından, kaynaktan, hakikatten uzaklaşma iyilikten uzaklaşmayı beraberinde getiriyor. Beden için yaşlılık sağlıktan uzaklaşma, ruh için yaşlılık ise iyilikten uzaklaşma anlamın geldiği için bedenün en kötü karşılaşması –dolayısıyla korkusu- ölüm, ruhun en kötü karşılaşması –dolayısıyla yokluğa savruluşu- çözüme, değersizleşme ve çürümedir. Ama yine de hayatı terk etmek, ondan vazgeçmek anlamında iyi olarak

---

başlayan kötülerin bile bir kereye mahsus muhatap oldukları bir eylem olarak ölüm varoluşa emanet edilmiş bir iyilik olarak tahayyül edilebilir. Hayatı kışkırttıkları, ona yer açtıkları, süreklileştirdikleri için bütün ölümler işlev itibarıyla iyiliğe hizmet eder. Eğer başka bir dünya olmasa ve burada yarıda kalanlar öteki tarafta tamir imkânı bulmasa idi ölüm başlı başına ve bütün kodlarıyla mutlak kötülük olurdu. Ancak büyük sistem içinde bir geçiş noktası olarak ölüm, buradan oraya geçişe köprü teşkil ettiği için zorunlu olarak iyiliğe hizmet eder. Ölmek ve öldürmek ile sonsuz ölüm kötü, bir geçiş kipi olarak ölüm iyidir.

Savaşların, soykırımların, katliamların bedeninin kötülüğü olarak tahayyül edilmesi ile kibrin, ayartının, kıskançlığın, ikiyezlülüğün, yalan söyleme ve ihanet etmenin ruhun kötülüğü olarak konumlandırılması yine aynı düşüncenin doğal uzantısıdır. Böylece bedeni sağlıklı tutma anlamında sporun ve tababetin, ruhu sağlıklı tutma anlamında inancın, ahlakın, sanat ve edebiyatın neden hep iyiliğin sınırlarında gezindiği de kendiliğinden anlam kazanır. Yukarılardan kopup gelen oksijen ile aşağılardan yükselen karbonun iyilik ile kötülük algısı da yine burayla ilgilidir. Sonuç olarak ruh ve bedeninin bağımsızlık sistemini çökerten, her ikisinin var oluş alanına doğrudan tehdit oluşturan bütün muhataplar ve muhatabiyet ilişkileri kötü addedilirken ruh ve bedeninin bağımsızlık sistemini güçlendirerek onları hastalıktan, çürüme ve ölümden uzak tutan muhataplar ile ilişki biçimleri de iyi addedilir.

Evrenimizdeki kara delikler gibi devasa bir boşluktur yokluk, kötülüğü çeker. Bundan dolayı içinde kötülük bulunan hiçbir nesne varlığını koruyamaz. İçinde kötülük bulunan hiçbir insan sonsuzluğa ulaşamaz. İçinde kötülük bulunan hiçbir duygu sevgiye ve merhamete ulaşamaz. İçinde kötülük bulunan hiçbir değer kalıcı olamaz. İçinde kötülük bulunan hiçbir kurum fayda getirmez. İçinde kötülüğün sızdığı hiçbir çağ varlığını sürdüremez. Kötülüğün grameri yokluğun ve yok olmanın grameridir.

Mayası kibirle harmanlanan kötülük bir ruh hâlidir. Yolu uzundur. Kalp kırmayla başlar, ölümlerle biter. Yolculuk boyunca hep yakıp yıkmaya, zarar verme, tahrip etme vardır. Kötülüğün eylem alanında sadece yok etme ve onun türevleri bulunur. Yok edecek son şey bittiğinde kendine ait olanı, son kişi bittiğinde kendini yok eder kötülük. Yokluğun en büyük sözcüsüdür. Her şey bittiğinde ve sıra kendine geldiğinde ben de mi diye sorar yokluğa? Evet, elbette der yokluk kötülüğe, hatta ben bile...